

مفردات پزشکی

محمد کمالی نژاد

بازاریاچه مرحوم در حرم عده بی اصفهانی
در حرم حسن ناصری

با همتی
مهدی وزیر نظامی
محمد هادی عطار نژاد
رضا هوشنگی

و...

سرشناسه: کمالی نژاد، محمد، ۱۳۴۶
 عنوان و نام پدیدآور: برگ کهن: مفردات پزشکی / محمد کمالی نژاد؛ با دیباچه محمد مهدی اصفهانی، محسن ناصری، با همکاری مهدی وزیرنظام، محمدهادی عطارنژاد، رضا هوشنگی
 مشخصات نشر: تهران: انتشارات طب سنتی ایران، ۱۳۹۶
 مشخصات ظاهری: ۱۲۰ ص. مصور
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۱۱۰-۳۶-۲
 وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
 یادداشت: چاپ قبلی: چرگان، ۱۳۹۰
 موضوع: گیاهان دارویی
 موضوع: Medicinal plants
 موضوع: مفردات پزشکی
 موضوع: Materia medica
 موضوع: گیاهان دارویی
 موضوع: Materia medica, Vegetable
 شناسه افزودن: اصفهانی، محمد مهدی، ۱۳۲۲، مقدمه نویسنده
 شناسه افزودن: سری محمد، ۱۳۲۱، مقدمه نویسنده
 شناسه افزودن: وزیرنظام، سید، ۱۳۱۲
 شناسه افزودن: عطار، محمد هادی، ۱۳۲۰
 شناسه افزودن: جکی، ۵۶
 رده‌بندی کنگره: RS۱۶
 رده‌بندی دیویی: ۵/۳۲
 شماره کتابشناسی ملی: ۲۹۱۰۰۶۱

عنوان: برگ کهن (مفردات پزشکی)

مؤلف: دکتر محمد کمالی نژاد

دبیر اجرایی: هما امینی

طراحی جلد: صادق جمالی

ناشر: انتشارات طب سنتی ایران

نوبت و تاریخ چاپ: چاپ اول، ۱۳۹۶

قیمت: ۶۵۰۰۰۰ ریال

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۱۱۰-۳۶-۲

مرکز پخش انتشارات طب سنتی ایران: ۰۹۱۹۵۴۰۹۸۹۲ - ۰۹۰۱۷۹۵۶۹۰۵

www.timpub.com - info@timpub.com

همه حقوق محفوظ است. هرگونه نسخه برداری، اعم از زیراکس و بازنویسی، ذخیره کامپیوتری، اقتباس کلی و جزئی (به جز اقتباس جزئی در نقد و بررسی، و اقتباس در گیومه در مستندنویسی، و مانند آنها) بدون مجوز کتبی از ناشر ممنوع و از طریق مراجع قانونی قابل پیگیری است.

فهرست

دیار به دکتر محمد مهدی اصفهانی	۴
مقدمه دکتر محمد ناصر	۷
گذری بر روشنائی	۹
منشاء دارو	۱۱
تعریف غذا و دارو	۱۲
نحوه اثر دارو	۱۴
مراتب قوای ادویه	۱۷
درجات قوای ادویه	۱۹
مفردات	۲۱
بادرنجبویه	۲۲
بابونه	۲۴
پرسیاوش	۲۶
پنیرک	۲۸
نیلوفر	۳۰
بارهنگ	۳۲
خطمی، ختمی	۳۴
دارچین	۳۶
خارخاسک	۳۸
خارشتر	۳۹
عناب	۴۰
زردچوبه	۴۱
خرفه	۴۲
خاکشی؛ خاکشیر	۴۴
تاجریزی	۴۶
کبر	۴۸
بومادران	۵۰
انیسون	۵۲
اسپرزه	۵۴
گل گاو زبان	۵۶
راز یانه	۵۸
بنفشه	۶۰
به	۶۲
آویشن	۶۴
زیره سبز	۶۶
زیره سیاه	۶۸
گشنیز	۷۰
زرشک	۷۲
به	۷۴
حناء	۷۶
رنج بالنگ	۷۸
چای سوهی	۸۰
ذرت	۸۱
زنجبیل	۸۲
غوره	۸۳
انگور	۸۴
مویز	۸۶
سرکه	۸۸
شوید	۹۰
اسفند	۹۲
انجبار	۹۲
ضمائم	۹۵
ضمیمه ۱: مجربات عطاران	۹۶
ضمیمه ۲: تبدیل اوزان	۱۱۴
منابع	۱۱۵
واژه نامه	۱۱۶

بسمه تعالی

یکی از امتیازات استثنائی طب سنتی ما، تأکید بر شناسایی هویت روحی، روانی، جسمی و اجتماعی انسان (Spritobio Psychosocial) است که برخلاف مکاتب لائیک که تمام ویژگی‌های آدمی را در هویت زیست‌شناختی، روانشناختی و اجتماعی او (biopsyehosocial) منحصر می‌دانند، انسان را موجودی فراتر از نگاه مادی‌گرایان با وسعت دامنه عوامل تأثیرگذار و تأثیرپذیر می‌شناسد. تأثیر اندیشه الهی و باورهای ماوراءالطبیعی و اعتقاد به پروردگار حکیم، که بر زیربنای طب سنتی حضور ملموس دارد (اگر چه ما میاز طب سنتی و طب اسلامی الهی و مفهوم جامع آن تفاوت‌های فراوانی قائلیم) باب شده است که در اصول و مبانی طب سنتی، فکر شناخت نظام هوشمند طبیعت تحت عنوان قوه متبره که دست‌ساخته حکمت حکیم علی‌الاطلاق است و با تدبیرهای شایسته همچون کاستن‌ها و افزودن‌ها، سرعت بخشیدن به سرعت کاستن‌ها در فعل و انفعالات جاری بدن (Metabolic Pathway) موازنه و تعادلی که به قول ابن‌سینا در یک محدوده میان افراط و تفريط تصور است «الاعتدال الذی للانسان له محال و فی الافراط و التفريط حدان» فراهم گردد و اگر سخن بقراط را که پزشک خادم طبیعت است در این مقام بررسی کنیم، تماماً به حمایت و تأمین نیازهای این نظام هوشمند منتهی می‌گردد تا با تدابیر لازم سلامت موجود حفظ و سلامت از دست رفته بازگردد.

آن‌چه که دستاورد تلاش چند هزار ساله دانشمندان دوره تمدن اسلامی در این زمینه است یعنی «مانع» ما امروز بخش مهمی از آن دستاوردها را در قالب طب سنتی ایران می‌شناسیم، گنجینه بسیار پربهائی است که به لحاظ برخورداری از زیربنای فلسفی و تجربی استوار، علی‌رغم پیشرفت‌های شگفت‌انگیز و حیرت‌آور طب جدید، نه تنها توان بازایستادن و استمرار حیات دارد بلکه بدون تردید بازشناسی منطقی و منصفانه آن، دریچه‌های ناشناخته‌ای به‌روی دانش پیشرو اما مغرور و در حقیقت ناکامل و مضطرب می‌گشاید که دیر یا زود، ناگزیر، چنین حرکت

و رویکردی به وقوع خواهد پیوست. و صد البته چنین دفاع و تکریم از طب سنتی ایران به معنای کوچک شماری یافته‌های ارزشمند و بسیار موشکافانه طب جدید و بالعکس عاری از هر گونه کاستی دانستن میراث گذشته ما نیست.

به هر حال، واقعیت این است که همسو با پیشرفت‌های علمی، تحقیق و پژوهش در آن چه که محصول هزاران سال تجربه و آزمون و خطا است و بخش‌هایی از آن هم بی‌ارتباط با آموزه‌های متقن و خدشه‌ناپذیر و حیاتی نیست هر یک ضرورت است و هم یک نوآوری به خصوص اگر آدمی به دور از یک‌سودگری با بررسی‌های گسترده و ژرف‌اندیشی در هر دو بخش از دستاوردهای علمی گذشته در حال به‌گزینی کند و فرصت را برای کارهای تکمیلی با تکیه به مجموعه یافته‌ها با استفاده از ابزارها و تجارب نوین محدود نسازد. از این‌رو، در این مقطع زمانی که عرصه برای احیاء منطقی و قانون‌مند طب سنتی با بهره‌گیری از مجموعه امکانات قابل دسترس روز فراهم شده است (اگر چه هنوز تا رسیدن به مقصد نهایی راهی دراز و پرچالش در پیش است)، مجموعه‌هایی که فقط محصول بازنویسی آثار گذشتگان است بلکه با مبنا قرار دادن آنها از تحقیق عملی و میدانی برای شناخت مصادیق واقعی آنها دست‌مایه‌های فراوانی دارند می‌توانند در حد بسیار، راه‌گشا و سودمند باشند.

آن چه که اینک در پیش‌رو است کاری است این گونه که حاصل آن باشد، اطلاعات علمی وسیع، تجارب ارزنده، دانشمندی چون جناب آقای مصدق کمالی‌نژاد چهره متعهد و شناخته شده عرصه گیاهان دارویی با تکیه بر کاربرد آنها در طب سنتی می‌باشد، کاری که با حضور در جمع آگاهان و صاحبان حرف مرتبط با گیاهان دارویی فراتر از نوشته‌های قابل دسترس، به گونه‌ای گویا بازگوکننده نانوشته‌های مضمّن در خاطره‌های اهل فن نیز می‌باشد و طبیعی است چنین اثری پر بار، دل‌نشین و در عین حال کاربردی باشد.

دکتر محمد مهدی اصفهانی

عضو هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران